

Odgovor ZGS k pisnemu stališču ZRSVN o strokovnem mnenju o odstrelu velikih zveri za leto 2006

V skladu z šestim odstavkom 8. člena Uredbe o zavarovanih prosto živečih živalski vrstah (Ur. l. RS, št. 46/04 in dop. 109/04 in 84/05) je ZGS pripravil odgovor na poslano pisno stališče Zavoda RS za varstvo narave (v nadaljevanju: ZRSVN) k izdelanemu strokovnemu mnenju o odstrelu velikih zveri za leto 2007 (v nadaljevanju: Mnenje), ki ga je pripravil Zavod za gozdove Slovenije (v nadaljevanju: ZGS).

Mnenje je bilo z namenom pridobitve pisnega stališča dne 15. 12. 2005 poslano na ZRSVN. ZRSVN je pisno stališče k Mnenju oblikoval 10. 1. 2007, katerega smo prejeli 15. 1. 2007, torej po 30 dneh.

Ker se pisno stališče v posameznih delih bistveno razlikuje od našega Mnenja, podajamo še odgovor v Prilogi II. Mnenja o odstrelu velikih zveri za leto 2007 na podlagi pisnega stališča ZRSVN generalno ne nameravamo spreminjati, smo ga pa mestoma dopolnili in že upoštevali tudi zelo korektne pripombe ZRSVN.

RJAVI MEDVED (Ursus arctos)

1. Točka III.: **ZRSVN navaja, da ZGS v Mnenju ni podal obsega delovanja intervencijske skupine ter uspešnosti in primernosti teh akcij za odvrčanje medvedov od konfliktnih situacij.**
2. Točka IV.: **ZRSVN navaja, da je ZGS v Mnenju ocenil medvedjo populacijo na 661 osebkov. ZGS naj nebi v strokovnem mnenju predstavil nikakršne metodologije izračuna velikosti populacije, ki naj bi temeljila na štetjih na stalnih števni mestih.**
3. Točka IV.: **ZRSVN navaja, da načrtovani odvzem osebkov rjavega medveda iz narave ne sme presegati 105 živali.**

Odgovor na pisno stališče

1. ZGS je v Mnenju predstavil zakonodajne osnove za delovanje intervencijske skupine, način delovanja skupine (načine in sredstva za ukrepanje) ter kazalce letnih obremenitev skupine, vključno z navedbo konkretnih ukrepanj, primerjalno z letom poprej, v smislu razvoja konfliktnih dogodkov med medvedom in ljudmi, ki jih skupina beleži v obliki klicev. V mnenju resda ni prikazan in številčno ovrednoten uspeh akcij za odvrčanje medvedov od konfliktnih situacij, saj je to skozi nekatere oblike delovanja skupine tudi nemogoče narediti, drugače pa bo to prikazano v obliki znanstvenih člankov, ki bodo nastali, ko bo tozadevno dovolj pridobljenih terenskih podatkov. T.i. "mehke informacije", ki jih lahko ponudimo v obliki odgovora na teze ZRSVN pričajo o tem, da so druge oblike neposrednega odvrčanja medvedov (predvsem odlov in preselitev na drugo mesto v naravi znotraj Slovenije) manj uporabne, kot v državah z velikim ozemljem, primernim za bivanje medvedov. Večina preseljenih in izpuščenih medvedov se je v kratkem roku vrnila na mesto "nastanka problemov", kar je posledično privedlo do naknadne uporabe bolj trdih metod. Če na kratko povzamemo, je učinek terensko zelo zapletenih in zamudnih ter dragih operacij relativno majhen, v javnosti pa kljub temu zaželen.
2. Ugotavljanje velikosti populacije rjavega medveda je zaradi njegovega prikritega načina življenja, velikega areala gibanja in pretežno nočne aktivnosti strokovno zelo zahtevna naloga, ki se nikoli ne more odražati v absolutnem podajanju števila živali. Zato se velikost populacije podaja v intervalni vrednosti, mejah zaupanja najbolj verjetnega števila osebkov v populaciji. ZGS je v zadnjih nekaj letih tako v Sloveniji, kot zunaj nje, uporabljal intervalno vrednost med 450-550 osebkov. Meje intervala so potrdile tudi analize zbranih podatkov v okviru projekta LIFE, ko smo v pripravljanih akcijah projekta analizirali zbrane podatke o medvedji populaciji

v zadnjih nekaj letih oz. desetletjih. ZGS je vedno znova poudarjal, da ima populacija stalen trend rasti, da z odvzemom ne dosegamo letnega prirastka itn. Potrebno je pogledati tudi vsebinske analize, ki so bile opravljene v okviru LIFE projekta, poleg tega smo zbrali in predstavili ugotovitve tudi številnih drugih preteklih analiz o rjavem medvedu, za katerega večji del podatkov je v zadnjih 12 letih zbral ZGS. Ker smo v zadnjih letih, tako znotraj LIFE projekta, kot tudi na podlagi zahtev Komisije EU, prišli do novih znanstveno podprtih podatkov, ki so primerljivi po mednarodnih standardih in so tudi statistično korektni, smo z obdobjem zaključka LIFE projekta prešli na novo intervalno oceno 500 – 700 medvedov.

Ob postavljenem intervalu ZGS spremlja vse kazalce, ki pokažejo na trend povečevanja oziroma zmanjševanja številčnosti populacije rjavega medveda v Sloveniji. Realizacija odvzema, škodni primeri, konfliktni dogodki in prostorska prisotnost skupaj kažejo na stalen trend povečevanja populacije. Tudi realizacija odvzema v obdobju 2003 – 2005 nam iz tega pokaže, da odvzem ni dosegal letnega prirastka.

Spremljanje slovenske populacije rjavega medveda na stalnih števnih mestih pa ne omogoča direktnega preračunavanja števila videnih medvedov na teh mestih v intervalno oceno v smislu uporabe matematične formule, ampak ugotavljanje njene spolne in starostne strukture, ki je pogoj za določitev prirastka. Na podlagi intervalne vrednosti in ugotovljenega prirastka je ZGS predlagal višino odvzema in pri tem upošteval tudi v projektu LIFE ugotovljeno smrtnost mladičev v višini 10 – 18 %. O enakem podajanju številčnosti z intervalnimi vrednostmi poročajo tudi druge države, ki imajo s Slovenijo primerljive življenjske pogoje za medveda.

3. ZGS je višino odstrela predlagal na podlagi zgoraj navedenih dejstev. Mnenje je oblikoval s pomočjo večletnega sistematičnega monitoringa. Ob tem se je potrebno zavedati, da je spremljanje populacije rjavega medveda na stalnih števnih mestih samo del integralnega monitoringa, ki iztrgano iz konteksta številnih parametrov, ki jih spremljamo ne pove dosti oz. ima za posledico napačne zaključke.

Enako kot lansko leto poudarjamo, da pri Mnenju nismo upoštevali samo matematike in doslednega izračuna odstotkov, kot jih navaja Strategija, ampak dejanskega stanja v naravi, ki je v odnosu z lokalnim prebivalstvom še vedno zelo zaskrbljujoč. Populacija rjavega medveda v Sloveniji je v ugodnem stanju in ni ogrožena. Ogrožena pa bo ob sedanjem trendu povečevanja številčnosti postala, ko ljudje ne bodo več želeli sobivanja s to vrsto, tudi ob nižji številčnosti, kot je ta sedaj.

Izračunan dovoljen 15% odvzem v letu 2007 (105 medvedov) za celotno slovensko populacijo s strani ZRSVN ne upošteva, ne rezultatov sistematičnega monitoringa, ne dejanskega stanja na lokalnem nivoju. Menimo, da številčnost rjavega medveda v tem trenutku v številnih območjih presega nosilno zmogljivost okolja in ne sledi enemu od obeh enakovrednih ciljev Strategije – to pa je ustvarjanje sobivanja medveda in ljudi. V tem primeru, v Strategiji opredeljenem kot izjema, smo uporabili drugačen dovoljeni odstotek, kot pa ga je v svojem pisnem stališču uporabil ZRSVN. Sklicevanje na tuje vire in njihov dobresedni prenos v naše okolje nima realne podlage. Poznavajoč problematiko upravljanja z medvedjimi vrstami širom po svetu, je nekje tudi 5% poseganje na meji sprejemljivega (npr. ameriški rjavi medved – grizli), drugje pa tudi 15% ali več ni problematično s stališča ohranjanja ugodnega stanja populacije. Poudarjamo tudi, da smo najvišji odstotek uporabili za številčnost v osrednjem območju medveda, kjer ocenjujemo številčnost vsaj na 600 medvedov, v robnem in ostalih območjih pa skladno s Pravilnikom do 30% številčnosti.

Populacija rjavega medveda je pričela številčno naraščati kmalu po drugi svetovni vojni – sprva zaradi majhnega števila počasi, potem pa vedno hitreje, kar tudi nazorno prikazuje model gibanja številčnosti, ki je odraz najverjetnejšega gibanja v preteklosti do danes, pri tem pa velja izpostaviti, da je model zelo odvisen od zornega kota gledanja oz. podatkov s katerimi ga oskrbimo. Namen izdelanega modela ni bil v gledanju na ordinatno os in absolutne vrednosti potencialne številčnosti, ker tudi za tako izgradnjo modela nismo imeli na voljo številnih vhodnih podatkov, pač pa groba ponazoritev razvoja populacije od druge svetovne vojne do današnjih dni. Povečevanje številčnosti je pripeljalo do širjenja populacije, kar je v projektu LIFE tudi prikazano. Posledica je pogostejša prisotnost rjavega medveda v bližini človeka in s tem izgubljanje primarnega strahu pred njim. Tako medved kot ostala dva predstavnika velikih zveri sicer uživata posebno mesto v slovenski in mednarodni zakonodaji, vendar je bistven element dolgoročne ohranitve rjavega medveda, volka in risa v njihovem

sobivanju s človekom – lokalnim prebivalstvom. Zaradi povečevanja številčnosti, ki pa mu niso sledile odločitve državnih organov in institucij se je to sobivanje pri rjavem medvedu in volku krepko zamajalo. Ob tem se zavedamo, da odstrel ni edini ukrep za zagotavljanje ciljev Strategije, je pa med pomembnejšimi, še posebej v bližini naselij.

VOLK (*Canis lupus L.*)

1. Točka XI.: **ZRSVN se ne strinja z odstrelom (poseganje zaradi uravnavanja populacije) petnajstih (15) volkov, pač pa le 7-10 volkov, oz. naj nebi presegel 10% velikosti populacije.**
2. Točka XIII.: **ZRVN se ne strinja z geografsko opredelitvijo načrta rednega odstrela v Zahodno visoko kraškem in Triglavskem LUO.**
3. Točka XIV.: **ZRVN predlaga izvedbo načrta odstrela v večini pri mlajših osebkih, prepoved odvzema vodečih samic in/ali alfa samic. V odvzemu naj bo samo 50% samic.**

Odgovor na pisno stališče

1. Mnenje smo z oceno intervala zaupanja o številčnosti volkov dopolnili na več mestih. Ocena trenda populacije (naraščajoč) je bila že prvotno vsebovana v Mnenju. ZRSVN v svojem pisnem stališču ocenjuje, da bi bilo potrebno odvzem volkov glede na pretekla leta povečati in da naj se izvede kot redni odstrel, obenem pa ocenjuje odstrel 15 volkov za nepotreben in neupravičen. Tezi sta si sami po sebi nasprotujoči. ZGS ocenjuje, da je na podlagi vseh parametrov v populaciji trend izrazito naraščajoč, vrsta ima ustrezno zakonodajno osnovo, široko prehransko bazo, dobre habitatne pogoje in s tem visok razmnoževalni potencial, ki ga v obdobju zadnjih let tudi izkorišča. Vrsta se v prostoru širi že nekaj let, tudi na območja, kjer socio-ekonomski pogoji in raba prostora tega ne dopuščajo. Iz teh razlogov menimo, da je potrebno teritorialno in številčno širjenje volka pravočasno zajeziti, tako z načrtovanim, dovolj velikim in uravnoveženim posegom v populacijo, kot tudi z uveljavitvijo ustreznih strokovno političnih ukrepov, ki jih prinašajo izdelani strateški dokumenti (Strategija – že v izdelavi, Akcijski načrt), ki bodo opredelili tudi populacijsko (in ne samo državno) obravnavo vrste v Dinaridih – v okviru sodelovanja z Republiko Hrvaško. Razlika predlaganega odstrela zapisana v Mnenju in v pisnem stališču ZRSVN je iz omenjenih razlogov nepomembna, saj je v Mnenju zapisanih dovolj drugih varovalk, ki vrsto ohranjajo v ugodnem stanju.
2. V Mnenju smo opredelili od načrtovanih 15 volkov za odstrel le 1 volka za navedeni dve LUO. V Mnenju je kvota 15 (s tem pa tudi 1 za dve konkretni LUO) mišljena tako za izredni, kot redni odstrel. V kolikor bodo tekom leta (do 1. 9. 2007) nastali pogoji za dodelitev izrednega odvzema z odstrelom, bomo vsekakor izkoristili to možnost, je pa možnost za uspeh realizacije nizka, na podlagi izkušenj z odobrenimi dovoljenji z ožjo geografsko opredelitvijo in časovno kratkimi roki. Menimo, da zaradi rabe prostora v teh območjih ni namen širiti volčje populacije, zato je primerno, da se s 1. 9. 2007 nerealiziran izredni odstrel v primeru konfliktnih situacij prekvalificira v redni odstrel.
3. V dopolnjenem Mnenju smo že upoštevali pisno stališče o prepovedi odstrela vodečih samic z istoletnimi mladiči, ki so hkrati tudi alfa samice, saj se z alfa samci samo te pariyo v leglu. Upoštevali smo tudi mnenje, da se z lovom zaključí, ko število spolno zrelih samic preseže 50% celotno načrtovanega odvzema (7 osebkov). Ob normalnih in naravnih pogojih populacijsko dinamiko volkov in geografsko gostoto določa gostota plena. Več kot je plena, več je skotenih mladičev in večja je preživetvena raven le teh. Običajno je populacijski odgovor volka na raven plena v periodičnih razmikih 3 – 5 let. Raven volčjega plena je v Sloveniji zadovoljiva, o čemer pričajo možnosti in njihova izraba za naraščajoč trend populacije. Mlade živali predstavljajo običajno eno tretjino populacije, znatno večji delež pa zavzemajo mlade živali v populaciji, ki se naglo povečuje ali kjer je kontrola (poseganje vanjo) le –te s strani človeka visoka. Ker smatramo, da slovensko populacijo uvrščamo v to kategorijo, ni

bojazni, da bi s predlaganim odstrelom pretirano posegli med odrasle osebkke, ki so nosilni stebri populacije, s tem pa ogrozili ugodno stanje vrste.

RIS (*Lynx lynx* L.)

1. Točka XVIII.: **ZRSVN se ne strinja z odstrelom (poseganje zaradi uravnavanja populacije) enega (1) risa.**

Odgovor na pisno stališče

V osnovi se strinjamo z oceno ZRSVN in o možnih vzrokih za (ne)odobritev odstrela.

Ocena o vzročni povezavi med škodami in populacijami zveri vsaj posredno vendarle obstaja, vendar menimo, da škode od risa na rejnih živalih sploh niso glavna osnova za predlagani odstrel pač pa je to zaradi zdravja in varstva ljudi ali zaradi drugih nujnih razlogov prevladovanja javne koristi, ki je lahko tudi socialne ali gospodarske narave in zaradi koristnih posledic bistvenega pomena za okolje.

Populacija je maloštevilna, a stabilna. V kolikor bi se populacija drastično zmanjševala, bi bili o smrtnosti pridobljeni tudi podatki o odvzemu, pa jih v zadnjih treh letih sploh ne beležimo.

Menimo, da s predlaganim posegom ne ogrožamo ugodnega stanja populacije v Sloveniji (s čimer so se še pri strokovnem mnenju oz. v pisnem stališču že v letu 2005 strinjali tudi na ZRSVN in tudi v skupini strokovnjakov za velike zveri), pač pa močno znižujemo možnost ilegalnih odstrelov, vzpodbujamo zanimanje za vrsto samo in vedenje o njej ter pridobivamo koristne podatke o pojavnosti vrste. Ponavljamo, da je osnovni motiv za minimalen poseg aktivno varstvo vrste in ne škode. Ravno nasprotna "strategija" državnih organov in institucij v preteklih letih je privedla do stanja, kot ga prikazuje ZRSVN.